

ХРИСТІЯНСЬКА ЕКСПЛІКАЦІЯ ДАВНІХ МІФОЛОГІЧНИХ СИМВОЛІВ

Мімезис, як творче наслідування та один із сутнісних виразів людини завжди обумовлює становлення культурно-релігійної традиції. Вираження нових ідей потребує опори на звичні усталені символічні форми. Питання експлікації міфологічних символів – це, насамперед, складова питання щодо інкультурації, як внутрішнього перетворення автентичних культурних цінностей через їх інтеграцію.

Міфологічний релігійний символ в силу своєї сакральності є досить стійким в часі. Принципова новизна християнської традиції базувалася не на запереченні символіко-міфологічного світосприйняття, а на поглибленні його бачення. Вже іудейська традиція вбирала в себе і творчо переробляла міфи Ханаану та Межиріччя, християнство, виростаючи на ґрунті іудаїзму, теж було відкритим для сприйняття багатьох символів Близького Сходу та Середземномор'я. Відбувалося ніби як "охрещення поганських культур" [1, 39].

Сприйняття старих міфологічних символів відбувалося також і під впливом філософії неоплатонізму, яка прагнула подолати трагічний розрив між світом ідеалів і дійсністю. Це особливо помітно у Псевдо-Ареопагіта, який писав: "Славословить Бога все суще: сонце, зірки, вогонь, води, вітри, роси, хмари, камінь" [2, 18-20].

Важливим для розвитку літургійної символіки, було твердження, що символ не тільки означає, а і "реально являє" собою позначуване. Сім християнських таїнств – це не означувальні дії, через які Церква виявляє свою віру або хоче навчити; в них йдеться про справжнє єднання людини з Богом. Споглядаючи зображення у давніх римських катакомбах "людина проймалася глибоким релігійним змістом зображень, її зворушувала сама Божя істина, яка проглядала в них" [1, 49].

В архаїчній міфології божества символізують самостійні сутності, що перебувають між собою у різних видах залежності. Символіка Святої Трійці у християнстві стає тим єдиним самостійним символом, який породжує всі інші. Християнство долає міфологію політеїзму новою міфологією, різноманітні боги постають виявами і силами одного особистісного Бога, який у християнських символах вже не сприймається як безпосередня чуттєво-образна даність. Бог віддаляється. Для його осягнення необхідна усвідомлена віра. У первісній міфо-релігійній свідомості проблеми віри не було. Сумнів був абсолютно неможливий, питання вірити чи ні не існувало.

Міфо-релігійна символіка архаїчних часів викликала такі почуття як страх, благоговійне тремтіння, відданість тощо. В християнстві, любов стає головною вимогою Бога. Християнська символіка викликає, насамперед, відчуття любові, провини, подяки. Відбувався процес розширення етичної суті прадавньої міфологічної символіки.

Однією з ознак міфологічної символіки є неподільність образу і предмету. Поняття ідеї, як самостійної сутності, міф не знає. Сакральна сила чи чудодійна властивість не можуть мислитися поза конкретного втілення. Архаїчні божества – це завжди персоніфіковані природні сили, які не існують поза своєю матеріальністю – у кожній зернині присутня Деметра, у кожному шматочку землі – Гея [3, 7]. У певній мірі християнство успадкувало цю особливість світосприйняття. Святий Дух, хоча і пронизує все у світі і не залежить від чогось матеріального, отримує своє вираження у таїнствах через видимий знак. Сакральні предмети християнського культу здатні накопичувати і зберігати божественну енергію (благодать). Це є виявом міфічної свідомості, але із суттєвою різницею – язичницьке божество живе в ідолі, а ікона Христа не тотожна Богу. "Трансляція святості" відбувається безпосередньо від божества за посередництвом символу, сутність якого – поєднання двох вимірів буття. Ця ідея висловлена в словах молитви на свято Нерукотворного Образу Господа Ісуса Христа: "Той, хто сидить на висотах сьогодні явно навідався до нас через свою чесну ікону. Той, хто в небі невидимий херувимам, стає видимим в образі, на якому відбив свій вигляд" [4, 994-995].

Будь-яка міфо-релігійна символіка базується на ідеї єдності світу, тому всі символи між собою взаємопов'язані, як різні грані, відблиски єдиного цілого. Вони по різному виражають одне і те ж прагнення людства до подолання розриву між буттям сакральним і профанним. Стародавні міфо-релігійні символи були направлені на досягнення цієї цілісності. Не є тут винятком і християнська символіка, але, на відміну від попередньої, вона характеризується раціональною і містичною поглибленістю сприйняття, спробою спекулятивного вираження, а також усвідомленим та індивідуальним осягненням.

Отже, християнство постає як процес становлення від множини міфо-релігійних символів, як окремих сутностей, що пов'язані між собою, до єдиного Суцього, єдиного особистісного Символу, який виявляє себе у цій множині. Відбулося єднанням роздроблених інтуїцій язичництва. Ми можемо стверджувати здійснення протягом перших століть нової ери символічної революції у контексті духовної революції, яку породило християнство. Християнство не могло б стати світовою релігією якби не опиралося на прадавню міфологічну символіку, що по-своєму виражала загальнолюдське архе.

Література:

1. Креховецький Я. Богослов'я та духовність ікони / Яків Креховецький. – Львів: Свічадо, 2005. – 196 с.
2. Дионисий Ареопагит. Божественные имена / Святой Дионисий Ареопагит; пер.с древнегреч. о.Л.Лутковского // Мистическое богословие. – К.: Путь к истине, 1991. – с.13-94.
3. Хьюбнер К. Истина мифа / Карл Хьюбнер; [пер. с нем.]. – М.: Республика, 1996. – 448 с.
4. Молитвослов. – Жовква: Вид. ОО Василян, 1995. – 1128 с.